

Abbey Cwmhir Heritage Trust

Ymddiriedolaeth Treftadaeth Abaty Cwmhir

Taith Gerdded Treftadaeth Gymunedol Bryn Llywy Tir fferm, coetir a golygfeydd pentref Abaty Cwmhir ysblennydd

Dechreu: Dechreuwch wrth yr hysbysfwrdd wrth ymyl lawnt y pentref.

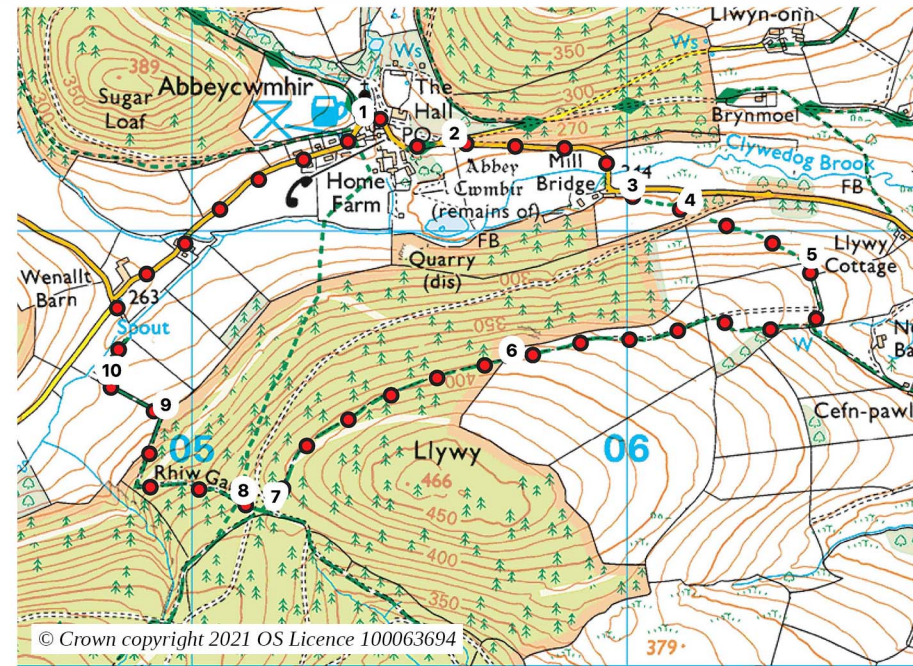

(what3words
= satin.foster.directors)

Anhawster: Cymedrol.

Pellter: 4.5 cilomedr 2.8 milltir.

Hyd: 1.5 awr

1. O lawnt y pentref a chyda'r hysbysfwrdd y tu ôl i chi, ewch ar ffordd y pentref gan gerdded heibio i'r pwmp petrol, Bwthyn y Groes ac Eglwys y Santes Fair ar eich chwith Yr Undeb Hapus ar eich ochr dde. Daliwch i ddilyn ffordd y pentref gan fynd heibio Home Farm ar y dde i chi. Os ydych am ymweld â Adfail yr Abaty, cerddwch trwy iard Fferm Cartef gan ddilyn yr arwyddion i'r gweddillion yr Abaty.

Fe welwch ragor o wybodaeth am dreftadaeth y pentref yn y Disgrifiad o Daith Gerdded Cymunedol y Pentref.

2. Ewch ymlaen ar hyd y ffordd gyda'r Neuadd ar eich chwith. Cymerwch ofal gan fod hon yn gornel ddall. Nid yw'r Neuadd bellach ar agor i'r cyhoedd, ond gellir gweld yr adeilad yn glir trwy'r gatiau. Ewch ymlaen ar hyd prif ffordd gan fynd allan o'r pentref a chroesi Mill Bridge.

Adeiladwyd y ffordd i fyny'r dyffryn ym 1830 gan Thomas Wilson a John Severn (Ysgwier stâd gyfagos Penybont). Adeiladwyd y pontydd yn wreiddiol o gerrig. Yn gynnar yn y 1930au, ysgubwyd Pont y Felin i ffordd pan dorodd yr argae pwll pysgod yr Abaty, tua 2 filltir i fyny'r afon, gan ryddhau miloedd o alwyni o ddŵr i'r afon. Ni chollwyd unrhyw fywydau ac roedd y difrod i eiddo yn fach ond dinistriwyd hefyd Pont Devannor a Phont y Gog ymhellach i lawr yr afon. Mae'r pontydd a welwch heddiw yn gystrawennau concret diweddar.

Fe welwch Rhes Masnachwyr eich ochr dde.

Ar un adeg roedd y rhes o fythynnod yma, a adeiladwyd gan Thomas Wilson ym 1830, yn cynnwys efail yr ystâd, y crydd, y melinydd a gweithdai ar gyfer y saer, yn ogystal â 'thŷ tlawd' y plwyf. Cafodd y felin, a oedd wedi'i lleoli ar ddiwedd y lloc, ei dymchwel ym 1996. Roedd odyn sychu ger y felin.

Yr adeilad pren i'r chwith o'r bythynnod oedd garej yr Hen Ficerdy a adeiladwyd i gartrefu car y ficer er bod y Ficerdy gryn bellter i fyny'r bryn. Bryd hynny roedd gan ffyrdd arwyneb rhydd, roedd ceir yn ddrwg am fynd i fyny'r bryn ac roedd ganddyn nhw frêcs gwael yn dod i lawr bryniau.

3. Ychydig ar ôl Rhes Masnachwyr fe welwch yr adeilad pren a giât pum bar ar y dde. Ewch trwy'r giât hon i'r cae ac ewch i fyny'r cae. Byddwch yn pasio twll turio / ffononell ac anelwch tuag at gamfa y gellir ei darganfod ychydig i lawr o gornel y cae (dim camfa cŵn).

4. Ewch dros y gamfa gan barhau ar y llwybr nes i chi gwrdd â ffordd y goedwig. Croeswch dros y ffordd hon ac ewch tuag at gamfa arall yn ffens terfynol y cae o'ch blaen. Ewch dros y gamfa hon a pharhau ar letraws i fyny'r allt. Byddwch yn pasio trwy linell o goed bach. Os yw'r ddaear yn rhy wlyb ewch o amgylch top y coed a pharhau ymlaen.

5. Pan fyddwch chi'n cwrdd â chornel llinell ffens ar ben y bryn serth hwn, ewch ymlaen gyda'r llinell ffens ar eich ochr dde i gwrdd â giât cae metel.

Golygfa i'r Gogledd

Ewch trwy'r giât hon a pharhewch ymlaen gyda'r ffyn ar eich chwith. Peidiwch â mynd trwy'r giât, ond trowch i'r dde gan fynd i fyny'r bryn gan gadw llinell y ffens ar eich chwith.

Parhewch i fynd i fyny'r bryn ac yn syth ymlaen nes i chi weld ffens. Cadwch lygad am giât fetel yn y llinell ffens hon ar eich ochr dde. Ewch tuag at y giât hon. Ewch trwy'r giât hon a pharhewch i ddilyn y llwybr graean nes iddo ddiflannu gan fynd i'r un cyfeiriad. Daliwch i fynd yn syth ymlaen nes i chi gyrraedd pen y cae.

6. Fe welwch giât llwybr ceffyl yn syth ymlaen, ewch drwodd a symud ymlaen ar hyd y llwybr rhwng coed bach. Mae golygfeydd pentre Abaty Cwmhir ysblennydd o'r trac hwn. Gallwch weld Y Neuadd a'i gerddi ac Eglwys y Santes Fair ar y dde.

Y Neuadd: Yn y 1820au adeiladodd Thomas Wilson dŷ ar safle'r adeilad a welwn heddiw. Cliriodd dir yr abaty i greu adfail rhamantus. Roedd cynnydd da yn cael ei wneud gyda'r tŷ ac ailddatblygu'r ffermydd ond fe aeth Wilson yn fethdalwr. Mae tŷ Wilson wedi'i guddio yng nghraidd y tŷ presennol a helaethwyd yn fawr gan y Philips yn y 1860au. Roedd Francis Philips yn berchennog melin gotwm ac ym 1837 cafodd 3,500 erw o dir a oedd ar werth o amgylch Abbeycwmhir.

Adeiladwyd Eglwys y Santes Fair gan y teulu Philips ym 1866 ac mae wedi'i modelu ar eglwys arddull Gothig yn Llydaw. Mae'r ffenestri lliw gan yr artistiaid gwydr o'r 19eg Ganrif Heaton, Butler a Bayne a chan Clayton a Bell. Dywedir mai ffenestr y rhosyn yw'r orau yn Sir Faesyfed. Dyluniwyd tu mewn yr eglwys i adlewyrchu arddull newydd yr addoliad Anglicanaidd a fabwysiadwyd gan y Fictoriaid. Ar bob ochr i'r fynwent mae coeden ywen fawr, hynafol, sy'n dynodi safle cysegredig sydd wedi'i ddefnyddio ers amser maith. Credir bod y coed yn fwy na 1100 oed.

7. Byddwch yn cwrdd â ffordd goedwigaeth, yn troi i'r chwith tuag at bostyn cyfeirbwynt ac yna'n troi i'r dde ar lwybr byr. Dilynwch hwn i'r ail bostyn arwydd a ffordd goedwigaeth arall, Croeswch drosodd i drac glaswellt yn syth ymlaen. Dilynwch y trac glaswellt hwn i lawr yr allt.

8. Bron yn syth mae'r trac yn rhannu'n ddau. Osgoi'r trac i'r dde a symud yn syth ymlaen. Ewch ymlaen yn syth gan osgoi'r trac sy'n croesi ac yn arwain i ffordd i'r dde ac i'r chwith. Dyma Rhiw Gam. Ewch ymlaen i lawr y llwybr glaswelltog hwn sy'n troi i'r dde ger ymyl y goedwig.

Mae Rhiw Gam yn rhan o lwybr hynafol a gysylltodd Abaty Cwmhir â Nantmel. Roedd yn bwydo i rwydwaith llawer ehangach o draciau a oedd yn ymledu i bob cyfeiriad.

9. Ar ymyl y goedwig mae'r llwybr yn symud rownd i'r chwith lle mae giât fetel 5 bar. Ewch trwy'r giât hon a pharhewch i lawr yr allt gyda'r gwrych a'r llinell ffens ar eich ochr dde.

10. Ar waelod y trac hwn byddwch chi'n cwrdd â giât arall, yn mynd drwodd ac yn dilyn y trac i'r dde. Wrth y giât fetel 7 bar nesaf, ewch drwodd a throwch i'r chwith lle mae'r trac yn croesi'r nant. Ar ddiwedd y trac hwn ewch trwy'r giât gae nesaf i gwrdd â'r ffordd. Gellir gweld Ysgubor Wenallt yr ochr arall i'r ffordd. Trowch i'r dde yma a pharhewch trwy'r pentref yn ôl i'r dechrau.

Roedd Wenallt Barn, a ailadeiladwyd ym 1919, yn fferm fach gydag adeiladau o amgylch tair ochr iard sgwâr. Mae ffotograffau o'r awyr o "nodau parc 'mewn hafau sych wedi nodi strwythurau claddedig posibl yn yr ardal hon. Credir bod Wenallt Barn yn bosib neu yn lleoliad adeiladau fferm neu yn felin ddŵr mynachaid.

Dylid cymryd gofal wrth gerdded yng nghefn gwlad. Dilynwch y Cod Cefn Gwlad, cadwch gŵn ar dennyn, yn enwedig ger stoc pori a pharchwch eiddo a phreifatwydd pobl. Mae ein teithiau cerdded yn serth ac anwastad mewn mannau a gall y rhain ddod yn heriol o ganlyniad i dywydd garw. Mae gweithrediadau coedwigaeth yn digwydd o bryd i'w gilydd mewn coetiroedd felly cofiwch arsylwi ar yr holl hysbysiadau coedwigaeth. Fe'ch cynghorir bod esgidiau a dillad priodol yn cael eu gwisgo ar ein teithiau cerdded a bod ystyriaeth bob amser yn cael ei rhoi i faterion diogelwch.

Er bod yr Ymddiriedolaeth wedi ymchwilio i'r holl lwybrau ar gyfer y canllawiau hyn, ni ellir derbyn unrhyw gyfrifoldeb am unrhyw amgylchiadau annisgwyl y deir ar eu traws. Fodd bynnag, byddem yn gwerthfawrogi unrhyw wybodaeth am newidiadau sylweddol neu unrhyw broblemau a gafwyd. cwmhirabbey@gmail.com

Hawlfraint Ymddiriedolaeth Treftadaeth Abbey Cwmhir www.abbeycwmhir.org

Edrych i'r Dwyrain tuag at Cwm Hir Isaf

